

SUSRET S KATOLIČKOM FRANCUSKOM

Iskreno priznajem, da sam zadnjih godina — ovih saborskih osobito — bio teško razočaran u francuskom katolicizmu.

Nekada smo svi mi u njemu gledali nešto kao kulminaciju autentičnog, čitavim srcem prihvaćenog i duboko doživljavanog kršćanstva: kršćanstva sa stopostotnom nadnaravnom orijentacijom; kršćanstva puna skoro karizmatičkog zanosa i radikalizma; kršćanstva, koje je zauvijek obračunalo sa sumnjama i skepsom savremene dekularizovane, lajicističke i naturalističke kulture i opredijelilo se neopozivo za nadsvijet i za vjeru, za Krista i za Evanđelje, za moralni ascetizam.

Nije taj francuski katolicizam izvana bio onako organiziran kao njemački, ali bio je, mislili smo, do kraja integralističan i sav ponesen specifično kršćanskim shvaćanjem svijeta i života.

Kao hladan tuš pale su po meni prve pouzdanije informacije o novim tendencijama, koje su se, iza drugog svjetskog rata, stale u njemu nazirati, a za koje smo mi, na istoku, doznawali isprva samo nejasno i sporadično, a onda osobito sa otvorenim nastupom „progresizma“ i „slobode“ na sceni II. vatikanskog sabora i oko njega, sve konkretnije i, nažalost, sve dokumentiranije. Bili su to već pozitivni materijali i izvorna literatura, koja nam je dolazila u ruku. Najednom su „Francuzi“ bili postali protagonisti ideja i pokreta, za koje je svakomu, tko je bio ortodoksno teološki školovan i odgajan u duhu crkvenih predaja, moralo biti jasno, da ne vode k dobru i da nijesu nikli iz izvora prave i nepatvorene crkvenosti. Pred nekim je stvarima čovjek naprosto morao da iskolači oči od čuda. Počeli su tražiti građansko pravo u Crkvi za moderne filozofije, pa i za freudizam i eksistencijalizam. Stali su u teologiju unositi relativističke, subjektivističke i evolucionističke ideje i oduševljavati se za suvremeni humanizam i progres. Izlazili su sa sugestijama za licenciranje novoga morala i modnih običaja: pa i onih, koji vrlo drastično odudaraju od kršćanskih i evanđeoskih maksima. Bilo je i više manje otvorenog kometiranja sa „moralom situacije“. Na veliko se kritizirala stara kršćanska asceza, kako su je kroz vjekove složno prakticirali sveci. Diralo se i u sakramentalnu praksu: čitali smo kritike i na račun nedjeljne dužnosti, obvezatne i integralne ispovijedi, česte pričesti, crkvenih zapovijedi u prin-

cipu. Tražila se neomeđena sloboda mišljenja i kritike i u vjersko-moralnim stvarima. U diskusiju je bio povučen i svećenički celibat. Sve češće slušali su se glasovi i za „decentralizaciju Crkve“, suživanje papinske vlasti, vraćanje na sistem nacionalnih crkvi. I u vanjskoj crkvenoj disciplini forsirale su se, na mnogo strana, „reforme“, koje su, u najmanju ruku, bile preuranjene i zaudarale po ekstremizmu i problematičnosti. Nijesu nas uvijek puno edificirali — pobožnošću i svećeničkom decentnošću — ni mnogi svećenički turisti iz Francuske po našim sakristijama, iako smo se, s pravom, tješili, da se i drugdje svećenici, koji puno putuju, rijetko posvećuju i da nijesu, obično, najbolji ni najpobožniji. A da parada bude potpuna, zastavu su u tim novim strujanjima nosile nekada i ugledne katoličke i svećeničke revije, pa i članovi nekih renomiranih redovničkih zajednica. I na nedavnom crkvenom saboru govorili su neki ljudi iz francuskog kulturnog kruga, u najmanju ruku, i previše senzacionalistički, i previše slobodno. Sam se je papa Pavao VI u jednoj svojoj poruci francuskim katolicima morao potužiti, da neki od njih idu predaleko u „novostima“ i „reformama“. A kad se Papa, u ovakvim, javnim, dokumentima, tuži, moraju za to postojati objektivni i krupni razlozi.

Sve me je to zbunjivalo. I sve mi je to izgledalo kao paradokson. Netko će, danas-sutra, tu pojavu ipak ozbiljnije analizirati i dijagnosticirati: bilo je jedino, što sam sâm sebi znao reći na utjehu. Netko, tko bolje poznaje prilike u Francuskoj. Je li to po onoj: „Les extrêmes se touchent“? Je li to još jedna, nepredviđena, elementarna provala nemirnog galskog duha? Ili je to reincidencija, recidiv, u još uvijek neprevladani, iako latentni, galikanizam, u racionalizam enciklopedista, u nesređeni i indiskretni žar „Sillon-a“? Ili je, možda, naprosto posljedica današnjeg, toliko zaraznog i sugestivnog, znanstvenog, tehničkog i privrednog progressa s njegovim naivnim vjerovanjem u neograničene kapacitete ljudskoga uma i beskrajno široke dimenzije ljudske humanosti?

Pa ipak, objašnjenje je došlo. I ja sada ovdje sve to spominjem samo kao uvod u jedan konkretan osobni doživljaj, koji mi je dobrim dijelom riješio problem i opet me izmirio sa katoličkom Francuskom.

Najavili su mi, jednoga prijedodneva ljetos, posjet „nekih sestara Francuskinja“. Šta ću? Reda ih je primiti.

I primio sam ih. Ali da se nijesam malo i ženirao, jesam. Ne znam ja tako dobro francuski, da bih mogao s njima konverzirati: pravo i na ravnoj nozi. Na sreću, baš se je kod mene u onaj čas našao i jedan svećenik iz Dalmacije, doktor i profesor. Pomagat će mi, kad zapnem.

Međutim, sve je ispalo puno ljepše, nego što sam mislio. Unišle su mi u sobu dvije redovnice, skromne i čedno nasmiješene. Ništa na njima nije bilo od francuske gordosti, ni od „gloire française“. Izgledale su kao dvije pastirice, negdje sa istoka. Obuvene su bile u prašne sandale, najprostije izrade: onako nekako, kako smo to viđali na siromašnijim ženama i djevojkama u oba svjetska rata, u vrijeme najteže oskudice. Na glavi im je bio obični „rubac“, ispod kojega su im oko sljepočica provirivale podrezane kose, glatke i bez uvojaka: kod jedne plave, galske, kod druge više crne. Odmah sam primijetio, i pred njima, da ona crna izgleda, kao da je „naše gore list“. Tamnoputa, smeđooka, s licem zdrave seljačke djevojke, negdje iz planina. Ali nasmiješena je i naravna bila i ona druga, gracilnija, „galkinja“. Pamučni su im čarapi bili najobičniji i najprostiji, što se mogu danas još dobiti u trgovinama, a od odjeće vidjelo se na njima samo nešto kao sivo-smeđi „balon“, ali pomalo već star i pogužvan.

Gost i ja pokušali smo s njima, ujedinjenim silama, francuski. A one su se opet meni na iznenađenje, obadvije, trudile da govore hrvatski. Natucale su i one. No bilo je odmah očito, da su naš jezik učile. I kod njih je to išlo polako, ali uglavnom ipak korektno i po pravilima. Jedna su drugoj pomagale.

Rekle su, da pripadaju „Družbi Malih Isusovih sestara“ poznatog novovjekog saharškog misionara i pustinjaka, negdašnjeg francuskog plemića i konjaničkog časnika, p Charles-a de Foucauld-a (1858—1916). U Sarajevo su se slučajno navratile: okasnio im vlak, pa su izgubile direktnu vezu sa Mostarom. Pokazivale su mi i, skupinske fotografije iz svojih kuća po raznim dijelovima svijeta, iz jednog albuma, što su ga nosile sa sobom. Djeluju, kažu, isključivo među skrajnjom sirotinjom, osobito po nekatoličkim, nekršćanskim, islamskim i „poganskim“, misijskim krajevima. Rad ruku i skrajnje siromaštvo — u stilu malih ljudi, među kojima žive — to je glavni princip njihove Družbe.

Razgledajući fotografije opazio sam, da i muški i ženski ogranak Družbe — postoje naime, s analognom zadaćom i

načinom života, i „Mala Isusova braća“ — nosi na prsima uvezen križ. „A vi nemate križa“, dobacio sam upitno. Odgrnule su, obadvije, balon na prsima. Nosile su ga i one: samo, vele, svjetovali su im, da ga na putu prikriju. Ali, kakav je to bio križ! Našiven od neke crne krpe. A na haljini, koja nije bila ništa drugo nego duga tunika, košulja, s pojasom: sve od najobičnijeg, jeftinog, platna. „Basme“, rekli bismo mi u Bosni, turcizmom. „Klota“, rekli bi stručni poznavajući moderne tekstilne robe.

Odmah sam ih zavolio: u toj njihovoj evanđeoskoj priprostosti i siromaštvu. Odmah su mi imponirale. Mislim, da ni sv. Franjo nije bio puno drukčije obukao sv. Klaru, kad joj je davao tonzuru. Ne može žensko nositi na sebi vreće, — previše bi to bilo protiv ženske naravi — ali gizdavim neće nitko nazvati odijela tih djevojaka. Ovako se na istoku, očito, nose najsiromašnije žene iz puka i ispod šatora.

Zašto ne bi i k nama došle, upitao sam ih. O, htjele bi one, vele. Imaju veliku želju. Osobito ih privlači Makedonija, Kosmet i ciganska naselja. Ali, ne mogu dobiti dozvole za trajno naseljenje. No zato svake godine dolaze sa turističkom putnicom. I uče naš jezik u svojim francuskim zavodima. A druge sestre uče opet druge jezike: već prema tome, u koji se kraj spremaju. Očekuju, da im se u Družbu javi i koja djevojka iz naših strana: odmah bi onda išlo lakše s prvom kućom.

Nijesam se mogao uzdržati, pa sam im odmah pokazao svoju ljutnju na njihove ljude. Mi smo nekada gledali u Francusku kao u kulu pravovjerja i katolicizma, a kakve se ovo sada ideje i prijedlozi čuju iz usta njihovih zemljaka!

Branile su — čedno i uz smiješak — svoj narod i svoju zemlju. Tko ne bi branio ono, što voli! Živi, veli „galkinja“, i danas u Francuskoj stari duh. Ali vremena su krize. I kod njih se, kao i drugdje, osjećaju i sukobljuju dva pravca, dvije struje. No sve će to opet doći na svoje mjesto i u pravu kolotečinu.

Vjerovao sam im. Ne samo, što sam, baš onih dana, čitao i slušao o demonstracijama pred francuskim crkvama protiv „progresizma“, nego, još više, što je preda mnom u onaj čas stajao, živ, najuvjerljiviji dokumenat za tu tezu.

Pa, ovo je, kako one žive, autentično Evandjelje. I radikalno Evandjelje. I životvorno Evandjelje. Tko će njima kazati, da su iznevjerile Betlehem, Nazaret, Kalvariju, propovijed sa gore o osam blaženstva?

I odviše je jasno, da u De Gaulle-ovoj Francuskoj, u kojoj svaki četvrti čovjek ima automobil, ove dvije, očito školovane, djevojke nijesu jedine ostale u nemogućnosti, da sebi kupe cipele i elegantne kožnate torbice — njihove su bile izlizane i od plastike — ili da dadnu ondulirati kosu. Tko o svom trošku može doputovati u Jugoslaviju, može sebi kupiti i cipele.

A, eto, one idu naokolo u odjeći, kakvu na zapadu možda nose samo još prosjaci, ali kakvu zato u Aziji i Africi nose — ili ne nose — milijarde. Hoće da budu kao te siromašne, gole i bose, milijarde. I kao njihov siromašni Prijatelj i Spasitelj iz Nazareta. Da žive i rade kao i te milijarde. Samo da im se mognu približiti i da im mognu pokazati, kako se i u sirotinji može biti dobar i sretan. I da ih mognu uvjeriti, da i njih Bog ljubi, i da cijeni njihove suze. I da svi ljudi nijesu vukovi. Da nije vuk nitko, tko je Boga primio u svoje srce. Da je svatko takav dobar i veseo. Svakome dobar. I dalekoj braći nepoznata jezika i tuđih običaja!

Kasnije su mi poslale — ni danas ne znam, kako ni po kome — i jedan životopis Charles-a Foucauld-a od Michel-a Carrouges-a: „Editions de Centurion“; 17, rue Jean Goujon, Paris). Ima u njemu informacija i o njihovoj Družbi. Sva-gdje su siromašni; svagdje se bave najnižim poslovima; svagdje žive (u malim, obiteljskim, „sestrinstvima“, a muškarci „bratstvima“) s malim svijetom: u dekristijaniziranim radničko-proletarijatskim četvrtima, u velegradskim „slumovima“, s raseljenim licima, s narodnim manjinama, u nerazvijenim zemljama, pa i među nomadima i parijama. U 45 ih već zemalja na svijetu ima. I iz svih se narodnosti novače. Ima ih i iz Španjolske, i iz Italije, i iz Kanade, i iz Japana i Kine, i iz Vijetnama, i iz Sirije, i iz Konga, Kameruna i Ruande. Ljubavlju i primjerom propovijedaju Evandjelje malenima. Prije svega ljubavlju i primjerom. Pod parolom: ljubav, bratstvo, siromaštvo. Hoće, da ljudi u njima osjete Boga i njegovu prisutnost u svijetu. A takvi ljudi nijesu, ne boj se, modernisti. Tko je za poniznost i pokoru, on je i za čistoću, i za molitvu, i za sakramente,

i za Gospu, i za Crkvu. Tko je u stanju da plemenito ignorira zemaljštinu, on je zreo za Kraljevstvo nebesko. Njegovo je (Mat. 5, 3.; Luk. 6, 20.).

Odmah sam se iza toga izmirio sa Francuskom. Bog mi je dao lekciju kao Joni pod bršljanom (Jon. 4, 1—11.) i kao Iliji na Horebu pod smrekom (III. Kralj. 19, 3—18.). Gdje još ima ovakvih ljudi i ovakvih akcija, ima i evanđeoskog duha; ima i evanđeoske vitalnosti. To su autentični baštinici sv. Genoveve, i sv. Ljudevita, i sv. Bernarda, i sv. Ivane Arške, i sv. Franje Saleškog, i sv. Vinka, i sv. Ivana Vianney-a, i sv. Terezije od Djeteta Isusa. I Fenelona, i Pascala, i Ozanama, i L. Veuilotta. A oni su drugi došli, ali će i proći. Kao svaki nasad, kojega nije nasadio Otac (Mat. 15, 13.). „Pustite ih! Slijepci su i vođe slijepcima!“ (Mat. 15, 14).

Dr Čedomil ČEKADA

CRKVA TREBA I DOBRIH SVEĆENIKA

Bog je među ostalima podigao u Crkvi dva posebna sistema duhovnosti: franjevački i ignacijanski. Ne ulazim ovdje u sve pojedinačne značajke tih sistema. Samo da istaknem jednu značajku.

Kad je sveti Franjo osnovao svoj Red, postavio je ideal, visok a možda i previsok ideal, gotovo nedostiživ ideal. Sami su kardinali zajedno s Papom Inocentom III smatrali da je taj ideal nedostiživ za slabe ljude.

Ali kad je oko sebe okupio ljude koji će stremiti prema tom idealu, Franjo je postao toliko obziran i popustljiv da bismo rekli da je svojom popustljivošću upravo potkopao same temelje na kojima je sagradio svoj Red. On je napr. ne samo trpio pravi antipod svoga duha u bratu Iliji, nego je upravo tog brata postavio za vrhovnog poglavara svog reda.

To je talijanska širokogrudnost franjevaštva: težiti za visokim idealima, ali računati s ljudskim slabostima i sa zemaljskom stvarnošću.

Za razliku tome sveti je Ignacije bio Španjolac. U njemu je zato progovorila španjolska krv i iz njega je dahnuo u svijet španjolski duh: duh krajnosti i ekstremizma. Franjevački red najbolje zna što je španjolski ekstremizam po sv. Petru Alkantarskom. Zgodno je rekao jedan poznati isusovac: Isusovac mora biti ili Lojola ili nije ništa. Aut